

OSMANLI KRONİKLERİNE GÖRE ŞEHZADE KORKUD'UN MISIR MACERASI

• Funda DEMİRTAŞ^a

Öz

II. Bayezid'in yaşlılığı ve sağlığının bozulması sebebiyle son yıllarında yaşanan otorite zayıflığı, padişah hayatta iken şehzadeler arasında taht mücadelelerine sebebiyet vermiştir. Devlet erkanının da taraf olduğu bu taht yarışında dedesi II. Mehmed'in vefatı üzerine babası merkeze gelinceye kadar ona vekalet etmesi sebebiyle kendisini bir adım önde gören Şehzade Korkud, bu avantajını kaybettiği ve taht yarışında geri plana itildiği düşüncesiyle 1509 yılında ansızın Mısır'a gitmiştir. Cem Sultan hadisesine benzetilen bu habersiz gidiş, muhtemelen merkez tarafından bir utanç meselesi olarak görüldüğü için dönem ve yakın dönem Osmanlı kroniklerinin büyük bir kısmının kronolojik anlatımında ya hiç yer almamış ya da farklı bir olayın anlatıldığı dizinde satır arası bilgi olarak verilmiştir. Şehzade Korkud'un Mısır macerası, hadiseye aynı bakış açısıyla bakmayan, bundan dolayı da gizleme gerekçesi duymayan uzak dönem Osmanlı kroniklerinde ise neden ve niçin olduğuna dair açıklamalarla kronolojik sırada zikredilmiş ancak niçinliği resmî teze uygun bir şekilde yumuşatılarak anlatılmıştır. Dönemin siyasî çekişmelerinden kaynaklanan kırgınlıklar, ilimle uğraşma ve hacca gitme isteği gibi olayın iç yüzünü yansıtmayan sebeplerle izah edilen bu izinsiz gidiş, görünürde Cem Sultan meselesinde olduğu gibi taht arzusundan kaynaklanmasa da arka planda bu düşüncenin izleri takip edilebilmektedir.

Bu çalışmada Şehzade Korkud'un Mısır macerasının nasıllığı ve niçinliği dönem, yakın dönem ve uzak dönem Osmanlı kronikleri ışığında tahlil ve değerlendirmeye tabi tutulacaktır.

Anahtar Kelimeler: İslam Tarihi, II. Bayezid, Mısır, Saruhan, Sultan, Şehzade Korkud.

^a Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi, fundad@erciyes.edu.tr

THE EGYPTIAN ADVENTURE OF PRINCE KORKUD ACCORDING TO OTTOMAN CHRONICLES

Prince Korkud, upon the death of his grandfather Mehmet II, had his first administrative experience by proxy in the highest authority he could reach as the sultanate district sub-governor until his father came from Amasya. This proxyship became a source of great hope for Korkud on the path of the sultanate in the subsequent period of the throne struggles among the brothers. Korkud had a colossal desire to be one step ahead of the throne struggle by demanding the sanjak beylics near the Capital with the supremacy of being the sultanate district sub-governor within in this period.

Korkud, who was appointed as the governor of Saruhan in 1483, gained his first administrative experience in this sense. Korkud, during the long administrative period in Saruhan, where he served as a governor of sanjak until the beginning of 1502, obtained certain fief by demanding that it be increased due to insufficient costs. However, the fief, which was given to Korkud when it had been previously owned by the grand viziers, caused a rift between the prince and the Grand Vizier Hadım Ali Pasha. When Hadım Ali Pasha became the Grand Vizier, the allocation of these appanages to the Grand Viziers became the turning point of the fundamental changes in the administrative life of the prince and disadvantaged days in the throne struggle. Since the prince whose requests were the fief and the governance of the province of Bergama because of maladaptation to Saruhan was rejected, he was assigned to Teke Sanjak, which was far from the Capital in 1502. Korkud demanded to be reassigned to Saruhan Sanjak, which was vacated twice during his governance of Teke Sanjak, but this request wasn't accepted. At this point, Prince Korkud, who resented not being reassigned to Saruhan Sanjak and thought being thrown out of focus in throne struggle by his father and high state officials due to the courtesy shown to his brother Prince Ahmet, secluded himself in Castle of Antalya for scientific researches and self-improvement and then all of a sudden went to Egypt. Korkud, who made preparations for the journey with the concern of being hampered, left secretly Antalya in late April 1509. The prince, who had sent an apology letter to his father before his voyage, clarified the reason for going to Egypt, saying that he had had a dream of the Prophet and invited him to pilgrimage. This unannounced voyage that the Ottoman chronics tried to explain for the reasons such as the resentments, the desire to engage in science and the pilgrimage, was not an innocent and legitimate course, although it was not caused by the desire for the throne as it was in the Cem Sultan issue. The way many of Ottoman historians, in general, perceive the matter of seemingly veiled reasons and the way they try to explain Prince's state of mind affected seriously by his own experiences are the remarks which raise question marks in minds. Although historians attribute the following remarks like "I don't need reign and sanjak." and "I left my appanage

behind because I waived my rights on the throne and crown." to the Prince, the fact that the Prince tried to take his chance for the throne twice in the following period shows that he had a desire for reign.

Korkud, who set off with his own ships in the Mediterranean, came to Dimyat and asked permission from the Sultan of Mamluk to set foot on his land. It had been approved that the Prince should be met with regard to this appreciated attitude and respect. A letter of welcome had been sent to him immediately and he and his cargo had been treated as required to transport to the center. The Prince who got off the ship after the arrival of the welcoming committee to the beach set out for the center after the necessary preparations had been made. The Prince, who had been welcomed with a great ceremony by the state officials, had a rest after an exquisite feast. During his time of rest, welcome visits had been made to the Prince, and he was later admitted in the presence of Sultan. The prince, who went through the streets of Cairo with a magnificent regiment under the gaze of the people swarming into the streets to see him, went to the castle where the palace was located and was welcomed by the Sultan in the reception hall where all preparations had been made. The Prince explained to the Sultan that the Prophet had invited him on a pilgrimage three times in his dream and that he had to take this journey without his father's permission. The Sultan who expressed that it would be appropriate to inform his father that he had come to Egypt and he had been good and after gaining his father's consent, it would be appropriate for pilgrimage, gave a great feast to the Prince, dressed him in caftan and presented special gifts.

The Prince, who came out in presence of the Sultan, was again taken to the mansion allocated for his residence in Bulak. The Mamluk Sultan sent a messenger to Bayezid II and informed him of the situation and hosted the prince whose all needs were met until the answer came. During this period, the Sultan, who showed his courtesy and hospitality to the Prince, often gave feasts in honor of his guest and invited him to various events and ceremonies such as Mawlid an-Nabi, Mahmil-i Sherif, and Ramadan Feast.

During his stay, the Prince stated that he was not satisfied with his residence in Egypt, although he was highly respected. He stated in the letters he sent to his father and viziers, implying that he had received no support from the Sultan and tried to eliminate the doubts of his father who was worried about a new Cem Sultan case. During the fourteen months of his stay in Egypt, the Prince, who was not taken out of the center under constant surveillance and not even sent to pilgrimage despite his will, was dissatisfied with this cage life and the Sultan mediated in the forgiveness of the Prince. The Sultan, who refrained from supporting the plans of the Prince to disturb the peace of the Ottoman Empire and did not want to bring harm to the friendly relations between the two states, put an end to both the resentment between the father and the son and the displeasure of this visit. The Sultan considered

Korkud as to be his own son and with the suggestion of the Prince, he made some requests from Bayezid II. When the Prince, who was forgiven by the help of the Sultan, decided to return to his country, the Sultan sent him to Antalya with a fleet of twenty ships. Luckily, the Prince managed to return to his sanjak without encountering the pirate ships awaiting his return and asked his father to forgive him by sending him a letter of apology with precious gifts. Bayezid II accepted the apology of the Prince and reassigned him to his former sanjak.

Keywords: History of Islam, Bayezid II, Egypt, Saruhan, Sultan, Prince Korkud.

Giriş

1481’de dedesi II. Mehmed’in (1444-1446, 1451-1481) vefatının akabinde babası Amasya’dan İstanbul’a gelinceye kadar ona vekalet etmek üzere saltanat kaymakamlığına getirilen Şehzade Korkud, geçici bir süreliğine dahi olsa bir şehzade olarak erişebileceği en üst makamda ilk idarî tecrübesini yaşayarak siyasal hayatına piramidin en tepesinden başlamıştır. Şehzadenin 1483’te merkeze yakın Saruhan (Manisa) Sancakbeyliğine tayini ile üst seviyeden başlayan idarî ve siyasî hayatı aynı çizgide istikrarlı bir görünüm sergilerken 1502’de isteği hilafına merkeze uzak Teke (Antalya) Sancağına nakledilmesi bu istikrarı bozmuştur. Bu tarihten itibaren şehzadenin zihninde tahta vekaleten başlayan siyasî yolculuğunun tahta asaleten oturmaya yönelik seyri yavaş yavaş ümitlerin kaybedildiği bir durağa gelerek saltanat yarışında tamamen geri plana itilme duygusunun hâkim olduğu bir kırılma noktasına ulaşmıştır. Bu duyarlı anda şehzade önce ilimle uğraşma bahanesiyle sancak beyliği vazifesinden çekilerek Antalya Kalesi’ne kapanmış sonra da Hz. Peygamberi rüyasında gördüğü ve kendisini hacca davet ettiği gerekçesiyle ansızın rotasını Mısır’a çevirmiştir.

Şehzadelerin her ne sebeple olursa olsun ülke dışına çıkma yasağını delerek ansızın Mısır’a giden Şehzade Korkud, bu esnada dostane bir seyir takip eden Osmanlı-Memlûklü ilişkilerinin zarar görmemesi adına Mısır’da oldukça iyi karşılanarak on dört ay misafir edilmiştir. Bu süre zarfında merkezde sürekli gözetim altında tutulan Şehzade Korkud, Osmanlı kroniklerinde hacca gitme isteği şeklinde zikredilen ancak taht ve taç için yardım isteme şeklinde okunan Mısır’a gidiş amacına ulaşamasa da Cem Sultan gibi devletin başına büyük sıkıntılar açmadan ve devletlerarası bir probleme dönüşmeden Memlûk sultanının aracılığıyla affedilerek yeniden sancağına dönmüştür.

Şehzade Korkud’un Mısır macerası, II. Bayezid (1481-1512) dönemi olaylarını anlatan dönem ve yakın dönem Osmanlı kroniklerinin büyük bir

kısımında Gelibolulu Mustafa Âlî'nin ifadesiyle "cenâb-ı saltanata âr lâhık olmak mülâhazası ile" (Gelibolulu Mustafa Âlî, 1997, s. 910) siyasal bir tabu gibi değerlendirilmiştir. Bu çerçevede ya hiç bahsedilmeyen ya da başka bir vesileyle olayın nasıllığına ve niçinliğine hiç temas edilmeden şehzadenin Mısır'a gittiği ifade edilerek satır arası bir bilgi şeklinde geçirilen bu önemli hadise, XVI. yüzyılın sonlarında yetişen Gelibolulu Mustafa Âlî'nin dikkatini çekmiştir. Âlî, bilimsel bir yaklaşımla konuyu anlatmadan önce kaynak kritiği yapmış, arkasından da konuyla ilgili detaylı bilgiler vermiştir. Şehzade Korkud'un Mısır'a gittiğini "Munlâ İdrîs ve bazı müverrihânın" eserlerinde yazdıklarını ifade eden Âlî, bu meselenin dönemin kronolojik olayları silsilesine eklenmesi noktasında şehzadenin gidişini bir utanç meselesi olarak değerlendiren, bundan dolayı da yazımına ruhsat vermeyen devlet erkanının, tarihçileri bu olayı gizlemeye sevk ettiğini zikretmiştir. Buna rağmen Şehzade Korkud'un Mısır macerasından bahseden tarihçiler listesine "Mevlânâ Neşrî-i Edirnevî'yi" ve "Kitâb-ı Dürr-i Mekkûn sâhibini" de ekleyen Âlî, kendisinin de bu olayı gizleme gereksinimi duymadığını zikrederek olayın aslını ve gelişim safhalarını anlatmıştır (Gelibolulu Mustafa Âlî, 1997, s. 910).

Şehzade Korkud'un Mısır macerasını dönem, yakın dönem ve uzak dönem Osmanlı kronikleri ışığında tahlil eden ve değerlendiren bu çalışmada, Şehzade Korkud'un Memlûk sultanının huzuruna kabulü gibi Osmanlı kaynaklarının yetersiz kaldığı ya da tartışılır bilgiler verdiği noktalarda olayların şahidi olarak birinci elden bilgiler veren dönemin Memlûklü tarihçisi İbn İyâs'ın *Bedâiü'z-Zuhûr fî Vekâii'd-Duhûr* isimli eseri de kaynak olarak kullanılarak sürecin bir bütün olarak anlatımı hedeflenmiştir. Konunun değişik yönlerine temas eden güncel kaynaklar da kullanılarak çalışmanın kaynakları dışında bırakılan ancak bu kaynaklarda zikredilen birinci elden kaynaklara da atıf yapılarak literatür zenginliği ve bütünlüğü sağlanmıştır.

A. Şehzadeyi İnciten Olaylar

Kaynaklarda doğum tarihi hakkında açık bir kayıt bulunmayan (Emecen, 2002, s. 205) ancak 1467 veya 1469 yılında babası II. Bayezid'in sancak beyi olarak bulunduğu Amasya'da dünyaya geldiği (Uzunçarşılı, 1966, s. 539) kabul edilen Şehzade Korkud, dedesi II. Mehmet'in isteğiyle 1480'de sünnet edilmek üzere diğer kardeşleriyle birlikte İstanbul'a gönderilmiştir (Kemalpaşa-zade, 1957, s. 521). Sünnet merasimi tamamlandıktan sonra yaşı büyük olan şehzadelere sancak verilmiş, Şehzade Selim tekrar babasının yanına gönderilmiş, Şehzade Korkud ise dedesinin yanında alıkonulmuştur (Kemalpaşa-zade, 1957, s. 523). Zira II. Mehmed, şehzadelerin muhtemel

isyanına karşı oğullarından birinin başkentte rehin olarak kalmasını istemiş, bundan dolayı da Bayezid'in oğlu Korkud ile Cem'in oğlu Oğuzhan dedelerinin vefatına kadar İstanbul'da kalmıştır (Alderson, 1998, s. 50). II. Mehmed'in 3 Mayıs 1481'de (Mehmed Neşri, 1957, s. 842) vefatı üzerine babası Amasya'dan gelinceye kadar ona vekaleten saltanat kaymakamlığı yapan (Tursun Bey, 1977, s. 189) Şehzade Korkud, saltanatı babası II. Bayezid'e devrettikten¹ sonra bir süre daha İstanbul'da kalmıştır.

1483'te Karaman sancak beyi Abdullah'ın vefatı üzerine Saruhan sancak beyi Şehinşah Karaman sancakbeyliğine, Şehzade Korkud da ondan boşalan Saruhan sancakbeyliğine atanmıştır (Kemalpaşa-zade, 1997, ss. 51-52). 1502 yılı başlarına kadar burada kalan Şehzade Korkud'un Saruhan sancakbeyliği Osmanlı Devleti'nin Venedik ve müttefikleri ile mücadele ettiği bir döneme denk gelmiş, şehzade de bu süreçte üzerine düşeni yapmıştır. Nitekim şehzadenin 1501(Tansel, 1966, s. 219) yılında müttefik donanmasının Midilli'yi muhasara etmesi üzerine yardıma gönderdiği askerleri düşmanın firarında başlıca amil olmuştur (Kemalpaşa-zade, 1997, ss. 222-225).

Saruhan'daki uzun idarecilik döneminde birkaç kez mevcut haslarının masrafına yetmediğinden dolayı artırılmasını talep eden (Uzunçarşılı, 1966, s. 544) Şehzade Korkud'un bu talepleri neticesinde kendisine verilen bazı haslar Veziriazam Hadım Ali Paşa ile arasını açmıştır. Saruhan Sancağına bağlı İzmir'de daha önce veziriazamlara aitken ihtiyacına binaen Şehzade Korkud'a verilen bu hasların Hadım Ali Paşa veziriazam olunca (1501) istirahatı üzerine yeniden veziriazamlara tahsisi (Gelibolulu Mustafa Âli, 1997, s. 911) meselesi sadece şehzadenin veziriazamla arasını açmakla kalmamış onu Saruhan'dan da etmiştir.

Bu süreçte babasının ve devlet ricalinin ağabeyi Şehzade Ahmed'e teveccühünü gören Şehzade Korkud, taht yarışında muhtemelen saltanat nâibliği yapmanın verdiği üstünlükle biraz daha öne çıkmak, etki alanını genişletmek (Emecen, 2002, s. 205) ve merkeze daha yakın olmak için Saruhan'ın havasına uyum sağlayamadığı gerekçesiyle Bergama'nın kendisine verilmesini istemiştir (Gökbilgin, 1977, s. 856). Ancak hem bu talebi hem de İzmir haslarının kendisinde kalması ricası geri çevrilmiş, arkasından da Amasya sancak beyi ağabeyi Ahmed'in tesir ve telkiniyle 1502 yılında Teke Sancağına nakledilmiştir² (Kemalpaşa-zade, 1997, s. 234). Merkeze daha yakın olmak isterken daha uzağa

¹ Bkz. (Tansel, 1966, s. 21)

² Kemalpaşa-zade bu naklin, Saruhan'dan feragat gösteren şehzadenin Antalya'ya rağbeti üzerine yapıldığını zikretmektedir.

giden Şehzade Korkud'un yerine, isteği üzerine Menteşe (Muğla) sancak beyi Alemşah getirilmiştir. Aynı yıl Şehzade Alemşah'ın vefat etmesi üzerine Saruhan'a bu sefer Kastamonu sancak beyi Mahmud atanmış (Kemalpaşa-zade, 1997, ss. 234-235) ancak bu şehzadenin de 1507'de vefat etmesi Şehzade Korkud'un Saruhan ümitlerini yeniden yeşertmiştir. Fakat tekrar Saruhan'a naklini rica eden Şehzade Korkud'un bu talebi, sadâret hasları sebebiyle araları açık olan Hadım Ali Paşa'nın ikinci veziriazamlığı dönemine (1506-1511) denk geldiği için kabul edilmemiştir (Uzunçarşılı, 1966, s. 547).

II. Bayezid'in hastalığı³ (Fisher, 1948, s. 105, 107) ve tabiaten yumuşaklığı sebebiyle son yıllarında elini idareden çekmesi, Veziriazam Hadım Ali Paşa'yı yönetimde ve padişahın yerine geçecek olan şehzadeyi belirlemede en etkin güç yapmıştır (Hoca Sadettin Efendi, 1999a, s. 349). Tutum ve davranışlarıyla padişahın da özel bir teveccüh gösterdiği Şehzade Ahmed'in Bayezid'den sonra tahta çıkması yönünde tercihini belli eden Hadım Ali Paşa da merkeze yakın olan Saruhan'ı Şehzade Korkud'a verdirmeyerek onu gücendirmiştir. Saruhan'a tekrar tayin edilmemesine içerleyen, Hadım Ali Paşa'nın ağabeyi Şehzade Ahmet lehine çalışmaları sebebiyle de taht yarışında geri plana atıldığını düşünen Şehzade Korkud, babasına bir mektup göndererek kırınglığını bir adım daha öteye taşımıştır. Bu mektupta kifayetsiz olduğu sancakbeyliği vazifesini artık istemediğini, bundan sonra ilmî çalışmalarla meşgul olmak istediğini ifade eden Şehzade Korkud, ilmî çalışmaları için cizye hasılatından bir tahsisatın verilmesini talep etmiştir (Uzunçarşılı, 1966, s. 547). Emaret emrinden feragat eden (Kemalpaşa-zade, 1997, s. 265, 268) Şehzade Korkud'un bu kırınglığı kendisine gönderilen mektuplarla giderilemeyince babası adına nasihat etmek üzere sabık Anadolu Kazaskeri Alâeddin Ali Antalya'ya gönderilmiştir (Kemalpaşa-zade, 1997, s. 268). Alâeddin Ali'nin yaptığı nasihatlere "Bana saltanat ve eyalet gerekmez." cevabını veren hatta haslarına, elinden alınan İzmir haslarının ekleneceği teklifini dahi reddeden Şehzade Korkud, sonunda istediği tahsisatın verilmesi ve idarî işlerine bakmak üzere bir memurun tayin edilmesi teklifini kabul etmiştir (Gelibolulu Mustafa Âlî, 1997, s. 912; *Vekâyi-i Sultân Bâyezid ve Selim Han*, t.y., s. 42). Kendisinin yerine Teke Sancağına güvenilir bir görevli atanan (Gelibolulu Mustafa Âlî, 1997, s. 912; Kemalpaşa-zade, 1997, s. 265; *Vekâyi-i Sultân Bâyezid ve Selim Han*, t.y., s. 42) ve Kasım 1508 tarihli bir beratla tatmin olmuş gibi görünen (Gökbilgin, 1977, s. 856) Şehzade Korkud, ilmî araştırmalarla meşgul olmak üzere Antalya Kalesi'ne

³ II. Bayezid, 1508 ve 1509 yılları boyunca ciddi surette hastalanmış, Fransız doktorun uzun süre yaşamaz dediği padişah, 1511 baharında iyileşmiş ancak yine de yataktan çıkamamıştır.

çekilmiş⁴ (Kemalpaşa-zade, 1997, s. 265), bu mesele de böylelikle kapandı farz edilmiştir (Gelibolulu Mustafa Âlî, 1997, s. 912).

B. Gizli ve Hızlı Bir Karar

Kasım 1508'de II. Bayezid, Şehzade Korkud'un istediği tahsisatı vererek ve sancağın idarî işlerini yürütecek bir memur tayin ederek onun Antalya'da kalmasına ve ilimle meşgul olmasına "Bari bu yolla eğlensin." diye yarı memnun bir yaklaşım sergilerken şehzade de bunu uygun bulan bir tavır içinde olmuştur. Tam bu noktada vezirler şehzadeyi "Sonunda razı ettik." diye düşünürken (Gelibolulu Mustafa Âlî, 1997, s. 912) şehzade, kendisiyle yapılan anlaşmadan beş ay sonra ansızın Mısır'a gitmek üzere Antalya'dan ayrılmıştır.

Takriben yirmi yıl kaldığı Saruhan'dan merkeze daha yakın bir sancağa atanmayı isterken daha uzak bir sancağa atanan ve kendisinden sonra iki sefer boşalan eski sancağına geri verilmeyen Şehzade Korkud, babasının ağabeyi Ahmed'e gösterdiği aşırı ilgi ve sevgiyi kendisine göstermeyişinden, devlet ricalinin⁵ ağabeyine müstakbel padişah muamelesi yapmasından (Celâl-zâde Mustafa, 1997, s. 119) ve genellikle sert yaradılışlı Teke halkının idaresinin zorluğundan ciddi anlamda etkilenmiştir (Hoca Sadettin Efendi, 1999b, s. 1). Bunlara taht uğruna kardeşleri arasındaki rekabetin, düşmanlığın ve saltanat hırsının gittikçe arttığını görmesi de eklenince Anadolu'da artık duramayacağı sonucuna varmıştır. Anadolu'dan ayrılarak huzur ve sükûn memleketi olarak kafasında canlandırdığı Mısır'a gitmeyi, Kudüs veya Şam'da yerleşerek ilim ve ibadetle meşgul olmayı düşünmüştür (Gökbilgin, 1977, s. 856).

Aldığı kararı uygulamaya koyan ancak yolculuk hazırlığını engel olurlar endişesiyle (Uğur, 1985, s. 34) hiç kimseye sezdirmeden yapan Şehzade Korkud, Akbaş isimli bir gemi reisi ile anlaşarak kendisine ait beş gemiyi hazırlatmaya başlamıştır. Hazırlıklar tamamlanınca da yolculuk için gerekli olan malzemeyi ve hazinesini bu gemilere yükleterek seksen yedi kölesi ve elli yakın adamıyla⁶ 915 Muharreminin evâilinde/1509 Nisanının sonlarında (*Vekâyi-i Sultân Bâyezid ve Selim Han*, t.y., s. 42) gizlice Antalya'dan ayrılmıştır (Uğur, 1985, s. 34). Geriye kalan ağır yüklerini de bir rencber gemisine yükleterek özür mektubuyla babasına göndermiştir. Mektubunda Hz. Peygamberi rüyasında gördüğünü ve

⁴ "914 senesinin başlarında (1508 senesi ortalarında) kapı halkını dağıtarak birkaç adamı ile Antalya sahiline vardı ve orada ikamete başladı." (Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebi, 1989, s. 433).

⁵ *Anonim Tevârih-i Âl-i Osman*'da Şehzade Ahmed tarafından himaye edilen devlet ricalinin şehzadeye tam bir bağlılık göstermeleri ve devleti zayıflatmaya yönelik hareketlerde bulunmaları Şehzade Korkud'un Mısır'a gitmesinin sebebi olarak gösterilmektedir. Bkz. (Söylemez, 1995, s. 162)

⁶ Kemal Paşazâde, bu yolculuk esnasında şehzadenin yanında 6-7 halis adamının olduğunu zikretmektedir. Bkz. (Uğur, 1985, s. 34)

kendisini hacca davet ettiğini söyleyen şehzade, buna binaen Mısır'a gittiğini ve hacdan sonra yine sancağına döneceğini beyan etmiştir (Gelibolulu Mustafa Âlî, 1997, ss. 912-913). Bu gidişi haber vermesi halinde hac için dahi olsa bir şehzadenin ülke dışına çıkmasına müsaade edilmeyeceğini, haber vermeden gitmesi halinde de isyan etmiş sayılacağını bilen şehzade, iki şıktan birini tercih etmek zorunda kalmıştır. Neticede engellenmesi durumunda yaşayacağı üzüntünün isyan etmiş sayılmasından daha ağır olacağını düşünerek tercihini gerekli izni almadan gitme yönünde kullanmıştır (Uğur, 1985, s. 34).

Şehzade Korkud'un haber vermeden ansızın sancağından ayrıldığı bilgisini 18 Mayıs 1509'da alan II. Bayezid, yeni bir Cem hadisesinin yaşanmasından ve Osmanlı-Memlûklü ilişkilerinin yeniden bozulmasından endişe ederek derin düşüncelere dalmıştır. Kazaya rızadan başka çare bulamayan padişah, şehzadenin giderken Antalya'da vekil bıraktığı lalasına (Uzunçarşılı, 1966, s. 551) ve diğer adamlarına yerlerinde kalarak vazifelerine devam etmeleri emrini göndermiştir (Gelibolulu Mustafa Âlî, 1997, s. 913).

Osmanlı kroniklerinin verdiği bilgilerden ve şehzadenin sonradan yazdığı mektuplardan (Gökbilgin, 1977, s. 856) hareketle Şehzade Korkud'un Memlûklü coğrafyasında bir şehre yerleşerek ilimle meşgul olmayı veya hacca gitmeyi istemesi yakın zamanda yaşanan Cem Sultan meselesi dikkate alındığında çok da masum bir istek değildir. Daha önce siyasî sebeplerle Bizans'a rehin verilen veya sığınan şehzadelerin devletin başına açtığı dertlerin bir benzerini son olarak Şehzade Korkud'dan 28 yıl evvel (Uzunçarşılı, 1966, s. 549) saltanat arzusuyla ülke dışına çıkan Cem Sultan açmıştır. Taht üzerinde hak iddia eden Cem Sultan, ağabeyi karşısında Yenişehir Savaşı'nı (1481) kaybederek önce Memlûk sultanına sığınmış, Memlûklerden aldığı destekle (Fisher, 1948, s. 26; Tansel, 1966, s. 96) yeniden Anadolu'ya dönerek başladığı mücadeleyi bir kez daha kaybedince bu sefer de Rodos Şövalyeleri'ne sığınmıştır. Cem Sultan'ın Mısır'a sığınmasıyla başlayan ve 14 yıl devam eden bu süreçte ilk olarak dahilde devam eden kanlı iç savaş uzamış, 1463'ten sonra gittikçe kötüye giden Osmanlı-Memlûklü ilişkileri savaşın eşiğine gelmiş (Halil Edhem, 1330, s. 204) ve nihayet 1485'te başlayarak 1491'de sonra eren Osmanlı-Memlûklü savaşında II. Bayezid Cem Sultan'ı dikkate alarak bütün kuvvetlerini bu cepheye süremediği için başarısız olmuştur (Tansel, 1966, s. 115). Dahası Osmanlıya karşı bir koz olarak kullanılan Cem Sultan'ın ülke dışına çıkışı, Batılı devletler ve özellikle papa nezdinde asırlardır beklenen bir fırsat olarak telakki edilmiş (Tansel, 1966, s. 1), II. Bayezid'i ise hem bazı tavizler vermek (Tansel, 1966, s. 144) hem de 1495'te Cem Sultan ölünceye kadar çok dikkatli ve barışçı bir dış politika takip etmek zorunda bırakmıştır (Turan, 1992, s. 235). Netice

itibariyle babasının saltanata geçmesinden sonra İstanbul'da kaldığı süre zarfında dışardan destek alan amcasının yarattığı tehlikeye şahit olan, sancağa çıktıktan sonra da ülke sınırları dışındaki bir şehzadenin devlete siyasî ve iktisadî maliyetini gören Korkud'un şehzadelerin her ne suretle olursa olsun ülke dışına çıkma yasağını (Uzunçarşılı, 1966, s. 549) delerek verdiği bu karar, masum ve meşru bir karar değildir.

Yaşanılan kırınglıklar, ilimle uğraşma ve hacca gitme isteği gibi olayın vahametini hafifleten sebeplere istinaden verilen ve görünürde Cem Sultan meselesinde olduğu gibi taht arzusundan kaynaklanmayan bu habersiz gidişi, Şehzade Ahmed de masum ve meşru bulmamaktadır. Şehzade Ahmed'in taht yarışında fiilî mücadelenin başladığı dönemde kardeşlerinin faaliyetlerini değerlendirdiği ifadelerinden bu gidişi, saltanat hırsından kaynaklanmasından dolayı masum, saltanat töresinin çiğnenmesinden dolayı da meşru bulmadığı anlaşılmaktadır. Babasından sonra kendisini tahtın en güçlü adayı olarak gören Şehzade Ahmed, kardeşi Selim'in Rumeli'ye geçtiğini öğrendiği vakit aşırı bir huzursuzluk göstererek yakın adamlarına "Bir kardeşimiz amacına ulaşmak için saltanat töresini unutarak Mısır sultanına sığındı. Rum sultanlığı dileğiyle⁷ Arap diyarına varıp bu ülke hakiminden yardım istedi." (Celâl-zâde Mustafa, 1997, s. 140; Hoca Sadettin Efendi, 1999b, s. 51; Savaş, 1986, s. 120; Söylemez, 1995, ss. 186-187) diyerek bu gidişe bakış açısının merkezine taht arzusunu yerleştirmiştir. Dahası kardeşi Korkud'un saltanat arzusuyla yabancılardan yardım istemesini ve onlar karşısında küçük düşmesini saltanatın şanına bir ihanet olarak değerlendiren (Hoca Sadettin Efendi, 1999b, s. 51) Şehzade Ahmed, Korkud'un ancak istediği vaat ve sözü aldıktan sonra geri döndüğünü ifade etmiştir (Matrakçı Nasuh, 2015, s. 109; Savaş, 1986, s. 120; Söylemez, 1995, s. 187). Masum ve meşru bulmadığı bu gidiş sebebiyle kardeşinin cezalandırılması gerekirken lütfâ mazhar olmasını da sitemle karşılayan Şehzade Ahmed, kardeşinin üzerine yürüyerek önce ona gereken cezayı vermeye (Celâl-zâde Mustafa, 1997, s. 140) sonra da güvenle tahta oturmaya niyetlenmiştir (Hoca Sadettin Efendi, 1999b, s. 51; Matrakçı Nasuh, 2015, ss. 109-110; Savaş, 1986, ss. 120-121; Söylemez, 1995, s. 187).

Şehzade Korkud'un istediği hasların kendisine verilmesinden sonra aniden Mısır'a gitmesine o sırada ağır hasta olan II. Bayezid'in öldüğü haberinin

⁷ Hammer, "Korkud, vezir-i a'zamın şu yeni hareket-i kindârânesinden münfa'il olarak bizzât ihkâk-ı hakk etmek için amcası Cem gibi Mısır'a kaçmaya karâr verdi." diyerek bu kararın taht uğruna verildiğini zikretmektedir. (Hammer, 1330, s. 67)

yayılmasının da sebep teşkil edebileceği düşünülmüştür.⁸ Muharrem 915/Nisan 1509'da Memlûk sultanının ikinci devâtdârı Emir Allan, II. Bayezid'e elçi olarak gönderilmek üzereyken ağır hasta olan II. Bayezid'in öldüğü haberi Mısır'da da şayi olmuş hatta Ezher Camii'nde padişah için gıyabî cenaze namazı kılınmıştır. Bu haberin yalan olduğu ve hasta olan II. Bayezid'in iyileştiği ortaya çıkınca da Emir Allan padişahın sağlığına kavuşmasını tebrik için gönderilmiştir (İbn İyâs, 1984, s. 152). Padişahın ölüm haberinin yayılması üzerine Şehzade Korkud'un Mısır'a gitmesi ya taht ve tacı bırakarak gitme ya da taht ve taç için yardım istemeye gitme şeklinde iki türlü okunabilir. Osmanlı müverrihlerinin geneli bu gidişi kılıf uydurulmuş izlenimi veren masum gerekçelerle ve şehzadenin yaşananlardan ciddi anlamda etkilenen kötü ruh haliyle⁹ açıklayarak taht ve tacı bırakarak gitme şeklinde değerlendirmişlerdir. Bunu da hem "Bana saltanat ve eyalet gerekmez." (Gelibolulu Mustafa Âlî, 1997, s. 912) ifadeleriyle Mısır yolculuğunun öncesinde hem de "Ben taht ve taç sevdasından vazgeçtiğim için atadan babadan kalan toprağımı terk ettim." (Gelibolulu Mustafa Âlî, 1997, s. 918) ifadeleriyle Mısır sultanının huzurunda bizzat şehzadeye söyleten Osmanlı müverrihleri, inanmadıkları bir tezi şehzadeye söyletme gayreti içine girmiş gibi görünmektedir. Özellikle Mısır sultanının tahta birlikte oturma teklifini taht ve taçtan feragat ettiği gerekçesiyle reddeden şehzadenin bu tavrını olayların şahidi olan Memlûklü tarihçisi İbn İyâs (ö. 1524?) zikretmezken daha geç dönem Osmanlı müverrihi Gelibolulu Mustafa Âlî'nin (ö. 1600) şahit olmuşçasına anlatması rivayeti sıkıntılı duruma düşürmektedir. Zaten şehzadenin bu şekilde farklı vesilelerle saltanat hırsı içinde olmadığını söylemesi sonraki davranışlarıyla da çelişmektedir. İlk olarak Şehzade Korkud'un taht yarışında olayların tamamen Şehzade Selim lehine geliştiği esnada canları için endişe eden devlet erkanının "Saltanatta muradın var ise acele gelip yeniçeri içine gir." (Celâl-zâde Mustafa, 1997, s. 153; Uğur, 1985, s. 62) teklifine olumlu cevap vererek İstanbul'a gelmesi (Mart 1512) ve yeniçerilerden destek istemesi (Celâl-zâde Mustafa, 1997, s. 153; Gelibolulu Mustafa Âlî, 1997, s. 952; Hoca Sadettin Efendi, 1999b, ss. 87-90; Şükrî-i Bitlisî, 1997, ss. 101-102; Uğur, 1985, s. 63) saltanat hırsı içinde olmadığı ifadesine ters düşmektedir. Bilahare Şehzade Selim'in tahta çıkmasının ardından ona itaatini bildiren Şehzade Korkud'un devlet adamlarının ağzından yazılan davet mektuplarına da olumlu cevap vermesi (Gelibolulu Mustafa Âlî, 1997, ss. 1062-1063; Hoca Sadettin Efendi, 1999b, ss.

⁸ Bkz. (Uzunçarşılı, 1966, s. 551).

⁹ "atası dergâhının a'yânı südde-i Osmâninin mecmû'-ı erkâm Sultân Ahmed'e tâbi ve mu'ınler idüğünü bilüb, nisâb-ı saltanatdan kendünün nasibi mahrûmluk idüğünü mülahaza idüb istilâ-yı cünun ve ıztrâbdan bir defa deryadan gemiler ile Mısır sultanına varub...", (Celâl-zâde Mustafa, 1997, s. 119)

155-156; Şükri-i Bitlisi, 1997, s. 119) onun saltanat hevesi taşıdığını göstermektedir. Bu da taht için iki kez şansını deneyen bir şehzadenin babasının ölümü ile o tahtı bırakarak Mısır'a gitmesini melankolik yapısına rağmen kuşkulu kılmaktadır. Dahası şehzadenin hareketinden önce götüremediği yüklerini bir özür mektubuyla babasına göndermesi de o esnada babasının öldüğü şayiasına inanmadığını göstermektedir. Bütün bu veriler dönem ve yakın dönem müverrihlerinin çeşitli sebeplerle söyleyemedikleri ikinci tezi yani şehzadenin taht ve taç için yardım bulma gayesiyle Mısır'a gittiği tezini akla getirmektedir. Osmanlı müverrihleri Şehzade Korkud'un sözde arka plana itildiği düşüncesiyle himaye ve yardım bulmak (Fisher, 1948, s. 106; Zinkeisen, 2011, s. 401) için Mısır'a gittiği tezini açıkça dile getiremeseler de Şehzade Ahmed'in "Rum sultanlığı dileğiyle Arap diyarına varıp bu ülke hakiminden yardım istedi." ifadeleriyle dolaylı yoldan dillendirmişler ve söylemediklerini Şehzade Ahmed'e söyletmişlerdir.

C. Dimyat'ta Açığa Vurulan Esrar

Mısır'a gitmek üzere Akdeniz'e açılan Şehzade Korkud, yolculuğu esnasında Rodos Şövalyeleri'nin korsan gemilerine rastlama endişesi ile korkulu günler geçirmiş ancak korktuğu başına gelmeden uygun bir rüzgâr ile (Gelibolulu Mustafa Âli, 1997, s. 913) bir aylık yolu bir haftada alarak (Uğur, 1985, s. 35) Dimyat'a gelmiştir.¹⁰ Gümrük emînleri, sultanın izni olmadan Memlûk toprağına ayak basmak istemeyen (Gelibolulu Mustafa Âli, 1997, s. 914), bu sebeple de gemiden dışarı çıkmayan Şehzade Korkud'u tüccar zannederek âdetleri üzere gümrük vergisi almak istemişlerdir. Fakat muhatap oldukları reis Akbaş, bu gemilerin ve içindeki yüklerin Osmanlı padişahının oğlu Korkud Han'a ait olduğunu ve kendisinin hacca gitmek üzere geldiğini söyleyerek bu sırrı açığa vurmuştur. Bu beklenmedik gelişin büyük bir fitneye sebep olmasından endişe eden görevliler, şaşkınlık içinde birbirlerine bakarak bilvasıta şehzadeden ne tarafa gideceğini sormuşlardır. Şehzade de gelişinin sultana haber verilmesini isteyerek kendisi müsaade etmeyince topraklarına ayak basmayacağını, cevap gelinceye kadar bekleyeceğini, ne emrederlerse ona göre hareket edeceğini bildirmiştir (Gelibolulu Mustafa Âli, 1997, ss. 913-914).

Dimyat nâibi şehzadenin gelişini bir mektup ile hemen sultana bildirmiştir. Mektubu getiren haberci, Sultan Kansu Gavri (1501-1516) divan toplantısında iken merkeze ulaşarak mektubu vezire vermiştir. Mektubu okuyan vezirin bir anda yüzünün ifadesi değişmiş, bunu fark eden sultan da

¹⁰ "beşinci gün Mısır iskelesine çıktı." (Gelibolulu Mustafa Âli, 1997, s. 913); "Beş gün sonra İskenderiye'ye vardı." (Hammer, 1330, s. 68).

yazılanları açıktan okumasını emretmiştir. Mektup okununca şehzadenin adamlarıyla birlikte Mısır'a geldiği haberi divana bomba gibi düşmüştür. Hayretler içinde kalan devlet ricali bir anda gündemi değişen divanda bu konuyu görüşmeye başlamış ve şehzadenin gelen mektupta bildirilen tavrına ve saygısına binaen karşılanmasına karar vermiştir. Zira gelen mektupta şehzadenin Mısır'a ayak basmak için sultandan izin istediği hatta Memlûklü eminlerinin kendisiyle görüşme talebini sultanın izni olmadan kabul etmediği bilgisi verilmiş, bu da divan heyetinin hoşuna gitmiştir (Gelibolulu Mustafa Âlî, 1997, s. 914).

D. Huzurda Bir Evlâd-ı Şehriyâr

Divanda alınan karar gereği şehzadeye hoş geldin mektubu yazılarak karşılanması, merkeze nakledilmesi, kendisinin ve maiyetinin yüklerinin taşınması ve imkân dahilinde her türlü ikramın yapılması noktasında gereği üzere hareket edilmiştir. Bu bağlamda şehzadenin has yüklerini taşımak için dokuz katar at, dokuz katar katır, yirmi katar deve, üç katar hecin devesi, iki katar süslenmiş deve, maiyetinin yüklerini taşımak için yüz elli at ve yetmiş katar deve, mutfağa ait yükleri taşımak için de kırk katar deve tahsis edilmiştir. Bunlardan başka dokuz bin eşrefî¹¹, dokuz hil'at ve ellerinde kıymetli taşlarla bezenmiş altın süsler taşıyan dokuz nefer¹² ile giden askere devâtdâr-ı kebîr olan vekîl-i harc-ı sultânî¹³ kumandan ve rehber tayin edilerek bir karşılama heyeti oluşturulmuştur. Âdetleri üzere bir alem ve tuğ ile kırk çift tabl ve nakkâre de taşıyan bu heyet mübarek bir günde yola çıkmış, bu da önden gönderilen bir haberci ile şehzadeye bildirilmiştir (Gelibolulu Mustafa Âlî, 1997, s. 915).

Önce karşılanacağı için müjdesini alan şehzade, 915 Saferinin evâilinde/1509 Mayısının sonlarında Mısır askeri ve devâtdâr sahile ulaşıncaya kadar gemiden dışarı çıkmamıştır. Tabl, tuğ ve alemle sahile ulaşan devâtdâr burada otağını kurdurduktan sonra diğer devlet erkânıyla birlikte alay bağlayarak sultanın davet mektubunu şehzadeye ulaştırmıştır. Devâtdârın "Otağa buyursunlar" davetini alan şehzade de kurulan iskeleden inerek ve kendisi için hazırlanan murassa eyerli bir ata binerek üzengi ağalarının eşliğinde

¹¹ Memlûkler devrinde Mısır'da basılan, daha sonra ise diğer İslam devletlerinde de basılarak kullanılan altın sikke. Bkz. (DİA, 1995, s. 477)

¹² "Dokuz cins at, dokuz katar deve, üç katar hecin, şehzadenin binmesi için kıymetli örtülerle müzeyyen iki katar deve, maiyeti için yetmiş katar deve ile yüz at, matbah için kırk katar deve, dokuz bin duka, dokuz top sırmalı kumaş ve gayet güzel dokuz delikanlı gönderdi." (Hammer, 1330, s. 68).

¹³ "Divitdâr yani emîr-i kebîr ta'bir-i âherle devlet-i Mısırye'nin baş veziri ifâ-yı resm-i hoş-âmedi ile nezd-i sultânîye da'vet için rikâbdâr-ı zâbitânıyla birlikte istikbâle geldi (1 Safer/21 Mayıs).", (Hammer, 1330, s. 68)

otağa gelmiştir. O gün şehzade ve maiyetine ziyafet çekilmiş, hediyeler takdim edilmiş ve yüklerin nakli için hazırlık yapılmıştır. Ertesi gün yola çıkılmış, şehzade yol boyunca sultanın emri üzere her menzilde bir devlet erkanı tarafından ağırlandı¹⁴ (Uğur, 1985, s. 35) ve beşinci gün sultanın sarayına ulaşılmıştır.¹⁵ Mısır'ın cadde ve sokakları donatılarak 9 Safer 915/29 Mayıs 1509'da¹⁶ (Gelibolulu Mustafa Âlî, 1997, s. 916; Hammer, 1330, s. 68) şehzade büyük bir merasimle karşılanmıştır (Gelibolulu Mustafa Âlî, 1997, ss. 915-916).

Devlet erkanını şehzadeyi karşılamaya gönderen sultan, şehzadenin ikameti için Bulak'ta Berabihyeye Köşkü'nü hazırlatarak orada misafir edilmesini emretmiştir (İbn İyâs, 1984, s. 153). Alayla bu daireye gelen şehzade istirahate çekilirken ev sahipleri ziyafet hazırlıklarına başlamıştır. Beş yüz koyun, elli kantar¹⁷ bal, elli kantar yağ, elli üç müd¹⁸ pirinç, iki bin tavuk, iki yüz kaz, elli yük¹⁹ şeker, nice yük macun ve cuvarış²⁰ ile beş kese hırdavat harcı kullanılarak şehzadeye mükellef bir ziyafet çekilmiştir.²¹ Arkasından şehzadenin on gün istirahat buyurmasına müsaade edilerek (Gelibolulu Mustafa Âlî, 1997, ss. 916-917) hoş geldin ziyaretlerine fırsat verilmiştir. Bu süre zarfında²² emirler, dört mezhep kadıları, Kahire eşrafı ve teşrifata dahil olan kimseler şehzadeyi ziyaret ederek hoş geldin demişlerdir (İbn İyâs, 1984, ss. 153-154).

Sultan Kansu Gavri, Şehzade Korkud ikameti için tahsis edilen dairede dinlendikten sonra²³ onu huzuruna kabul etmek için kendisine ve maiyetine

¹⁴ İbn İyâs, sultanın şehzadeye imkân dahilinde her türlü ikramın yapılmasını emrettiğini zikretmektedir (İbn İyâs, 1984, s. 152).

¹⁵ İbn İyâs, şehzadenin 18 Safer/7 Haziran Çarşamba günü Şubra denilen bir mahalle geldiğini zikretmekte ancak zikredilen tarih perşembe gününe denk gelmektedir. Bkz. (İbn İyâs, 1984, s. 153)

¹⁶ Gelibolulu Mustafa Âlî, şehzadenin yek-şenbih/pazar günü karşılandığını ifade etmekte ancak 9 Safer 915 se-şenbih/salı gününe denk gelmektedir.

¹⁷ 1584 tarihli bir İngiliz kaynağına göre Kahire baharat kantarı 44,79 kg'a eşittir. Bkz. (Kallek, 2001, s. 318).

¹⁸ Müd, çoğunlukla hububat ve bakliyat gibi kuru besinlerin ölçümünde kullanılan ölçüye verilen isimdir. Müdün yer ve zamana göre diğer birimlerden karşılığı değişiklik arz etmiştir. Bkz. (Kallek, 2006, ss. 457-458).

¹⁹ Osmanlı Devleti'nde sabit bir değeri olmayan, nakil vasıtalarına ve mala göre değişiklik gösteren bir ağırlık birimidir. Bkz. (İşbilir, 2013, ss. 46-48).

²⁰ Kalın öğütülen bitkilerin balla karıştırılmış hali. (Nazar, t.y.).

²¹ Hammer, sultanın şehzadeye "her gün elli koyun, elli kantar şeker, elli üç müd pirinç, iki bin piliç, iki bin kaz, yüz elli kantar bal ve elli kese altın cep harçlığı tayin ettiğini" zikretmektedir. Bkz. (Hammer, 1330, s. 68)

²² Bu ziyaretler 23 Safer/12 Haziran Salı gününe kadar sürmüştür. (İbn İyâs, 1984, s. 154).

²³ "Korkud, vusulünden üç gün sonra sultanın müsaadesi vechi ile mülâkâta gitdi.", (Hammer, 1330, s. 68).

mükemmel bir şekilde donatılmış yirmi at göndermiştir. Kabul merasiminin yapılacağı yerde şehzadenin şanına yakışır süslemeleri ve gerekli hazırlıkları da yaptıran sultan, bütün emirlere kabul merasimine resmî elbiseleri ile gelmelerini, mihmandar ve nevbe reislerine de resmî elbiseleriyle şehzadeyi ikamet ettiği yerden alıp getirmelerini emretmiştir (İbn İyâs, 1984, s. 154). 14 Safer 915/3 Haziran 1509'da²⁴ altın eyerli bir ata bindirilen şehzade, kendisini görmek için sokaklara dökülen halkın bakışları altında alayla Kahire'nin ortasından geçerek sarayın bulunduğu kaleye çıkmıştır. Kabul merasiminin yapılacağı Havş denilen etrafı kapalı avluya kadar atla gelen şehzade, burada attan inerek bir saat kadar dinlenmiş, arkasından da sultanın bulunduğu Havş'e girmiştir (İbn İyâs, 1984, s. 154). Şehzadenin içeri girdiğini gören sultan, ayağa kalkarak onu karşılamıştır.²⁵ Baba-oğul gibi şehzade sultanın boynunu, sultan da şehzadenin gözlerini öpmüştür²⁶ (Gelibolulu Mustafa Âlî, 1997, s. 918; Hammer, 1330, s. 68). Arkasından el ele yavaşça yürüyerek eyvân-ı has tarafına yönelmişlerdir. Tahta geldikleri vakit sultan şehzadeyle birlikte tahta oturmak istemiş ancak şehzade "Ben taht ve taç sevdasından vazgeçtiğim için atadan babadan kalan toprağımı terk ettim." diyerek tahta oturmak istememiştir. Sultan ısrar etmiş, şehzade ise oturmamakta direnmiştir. Neticede şehzade kendisi için getirilen ve tahta bitişik vaziyette yerleştirilen bir kürsüye oturmuştur. Devlet erkanı şehzadenin bu tavrına ve edebine hayran kalarak güzel sözlerle kendisini takdir etmişlerdir (Gelibolulu Mustafa Âlî, 1997, s. 918). Arkasından Şehzade Korkud, sultana Hz. Peygamberi üç kere rüyasında gördüğünü, Hz. Peygamberin kendisini hacca ve kabrini ziyarete davet ettiğini, kendisinin de mecburen ve babasından izin almadan bu yolculuğa çıktığını söyleyerek geliş sebebini izah etmiştir. Sultan da şehzadeye Mısır'a geldiği ve iyi olduğu haberinin babasına bildirilmesinden ve babasının rızasının alınmasından sonra haccetmesinin münasip olduğunu söylemiştir. O gün sultan

²⁴ Gelibolulu Mustafa Âlî, şehzadenin 14 Safer Cuma günü saraya çıkarıldığı ifade etmekte ancak 14 Safer Pazar gününe denk gelmektedir (Gelibolulu Mustafa Âlî, 1997, s. 917). İbn İyâs ise sultanın şehzadeyi huzuruna kabul etmek için 23 Safer/12 Haziran Salı günü 20 at gönderdiğini zikretmektedir (İbn İyâs, 1984, s. 154).

²⁵ İbn İyâs, sultanın ayağa kalkmasını şehzadenin bir süre hükümdarlık yapmasına hamletmektedir (İbn İyâs, 1984, s. 155). "Sultân ile şehzâde karşı karşıya gelince ikisi de bir anda atlarından indiler." (Hammer, 1330, s. 68).

²⁶ İbn İyâs, şehzadenin sultanın elini öptüğünü ve gözünün (başının) üzerine koyduğunu zikretmektedir (İbn İyâs, 1984, s. 154).

şehzadeye büyük bir ziyafet vermiş²⁷, hil'at giydirmiş (İbn İyâs, 1984, ss. 154-155) ve özel hediyeler takdim etmiştir (Gelibolulu Mustafa Âlî, 1997, ss. 917-919).

D. Mısır'da Geçen Aylar

Sultan tarafından kabul edilen Şehzade Korkud, üzerindeki hil'atle huzurdan çıktıktan sonra yine merasimle Bulak'taki ikametgahına götürülmüştür (İbn İyâs, 1984, s. 155). Sultan Kansu Gavri ise II. Bayezid'e bir elçi göndererek durumu bildirmiş, cevap gelinceye kadar da şehzadeyi Mısır'da misafir etmiştir. Her türlü ihtiyacı karşılanan şehzadeye günlük beş yüz hasene²⁸ cep harçlığı, maiyetine de halli halince aylıklar takdir edilmiştir (Gelibolulu Mustafa Âlî, 1997, s. 919).

Mısır sultanı şehzadeye ilgide, saygıda²⁹, ikram ve ağırlamada kusur etmeyerek onu görkemli kâşânelerde misafir etmiş, gece gündüz nefis yemekler göndermiş, haftada bir iki gün de mesire alanlarında ziyafetler vermiştir (Hoca Sadettin Efendi, 1999b, ss. 1-2; Uğur, 1985, s. 35). Bu cümleden olarak sultan, 8 Rebülevvel/26 Haziran Salı günü şehzade şerefine has bahçede bir ziyafet vermiştir. Ziyafetin sonunda da şehzadeye hil'at giydirmiş ve altın eyerli bir ata bindirerek ikametgahına göndermiştir. 11 Rebülevvel/29 Haziran Cuma günü de Mevlid-i Nebevî ziyafeti veren sultan, Şehzade Korkud'u da bu ziyafete davet etmiştir. Âdet üzere emirlerin ve dört mezhep kadılarının da katıldığı bu ziyafette sultan, şehzadeyi yine ayağa kalkarak karşılamış ve onu Şafîî kadısına takaddüm ettirerek sağ tarafına oturtmuştur (İbn İyâs, 1984, s. 157). 19 Rebülevvel/7 Temmuz (İbn İyâs, 1984, ss. 157-158), 9 Cemâziyelâhir/24 Eylül (İbn İyâs, 1984, s. 160) ve 16 Şaban/29 Kasım'da (İbn İyâs, 1984, ss. 164-165) sultanla birlikte meydana düzenlenen çeşitli etkinliklere de iştirak eden şehzade, Haremeyn'e gönderilmek üzere hazırlanan mahmil-i şerif merasiminde de hazır bulunmuştur (İbn İyâs, 1984, s. 164).

Recep/Ekim-Kasım ayında aşırı soğuk olunca sultan, şehzadenin ikamet ettiği Berabihyye Köşkü'nden alınarak Kadı Abdülbâsıt mahallesindeki Eşref Canpolat'ın konağına nakledilmesini emretmiş ancak şehzade burada birkaç

²⁷ İbn İyâs, sultanın şehzadeye yaptığı ikramda gerçekten abartıya kaçtığını ve bunun Kayıtbay'ın Cem Sultan'a yaptığı ikramının tam tersi olduğunu zikretmektedir. (İbn İyâs, 1984, s. 155).

²⁸ "Hüdâvendigâr buyurdu ki ... kendünün sâliyânesi ki (otuz kez yüz bin) akçadur, ardınca iledüb sefer ü hazarun mühimmatını göreler. Sultân tarafından dahi yevmî beş yüz eşrefî tayin olmuştu." (Uğur, 1985, s. 36); sultan şehzadeye her ay üç bin flori ödenek dahi ayırmıştı." (Hoca Sadettin Efendi, 1999b, s. 2).

²⁹ İbn İyâs, sultanın Rebiülâhir 915/Temmuz 1509'da merkeze getirttiği Dimyat naibine Şehzade Korkud'a Dimyat'a geldiğinde saygıda kusur ettiği için huzurunda dayak attırdığını ve para cezası verdiğini zikretmektedir (İbn İyâs, 1984, s. 158).

gün kaldıktan sonra tekrar Berabihyye Köşkü'ne dönmüştür (İbn İyâs, 1984, s. 164).

Şehzade Korkud, 1 Şevval 915/12 Ocak 1510 Cumartesi günü düzenlenen Ramazan Bayramı merasimine de iştirak etmiştir. Bayram namazı için camide hazır bulunan şehzade, sultanla birlikte maksureye girerek namaz kılmış, sultan camiden çıkınca da emirlerle birlikte Havş'e kadar sultanın önünde yürümüştür. Emirlere hil'at giydiren sultan, şehzadeye de özel bir hil'at giydirmiş, sonra da ata bindirilen şehzadeyi emirlerle birlikte alay eşliğinde Berabihyye Köşkü'ne göndermiştir. Arkasından da şehzadeye sır kâtibi ile bir mektup göndererek Mısır'da kaldığı sürece ihtiyaçlarını karşılamak için her ay iki bin dinar tahsis ettiğini bildirmiştir (İbn İyâs, 1984, s. 167).

Mısır'da her türlü ihtiyacı karşılanan Şehzade Korkud, burada iken babasına ve vezirlere gönderdiği mektuplarda kendisine gerekli itibar gösterilse de Kahire'deki ikametinden memnun olmadığını bildirmiştir. Bu vesile ile Mısır'dan herhangi bir destek görmediğini ima ederek yeni bir Cem Sultan hadisesinin yaşanmasından endişe eden babasının şüphelerini gidermeye çalışmıştır (Emecen, 2002, s. 205). Döndükten sonra da babasına, Hadım Ali Paşa'ya ve Koca Mustafa Paşa'ya gönderdiği mektuplarda "bizim gibi hâricden gelen pâdişâh-zâdelerin yanlarında itibarları yok, bize riâyet dahi pâdişâhın hatırı içindi." ifadeleriyle zikrettiği gibi aslında Mısır'da çok da itibar görmemiş, başka bir ifadeyle aradığını bulamamıştır (Gökbilgin, 1977, ss. 856-857). Şehzadenin huzura kabulünde sultanın II. Bayezid'e durumun bildirilmesi ve hac için rızasının alınması yönündeki tavrı da Mısır'da işlerin başlangıçtan itibaren şehzadenin beklediği istikamette gitmediğinin ilk işareti olmuştur.

Şehzade Mısır'a geldiğinde babasıyla arasının açık olduğu şayi olmuş, sultan da şehzadenin babası ile arasını bulması için kendisinden yardım istemeye geldiğini düşünerek (İbn İyâs, 1984, s. 154) onun Osmanlı Devleti'nin huzurunu kaçırarak planlarına destek vermekten kaçınmıştır (Zinkeisen, 2011, s. 401). Zira Osmanlı-Memlûk barışından sonra iki devlet arasındaki ilişkiler kısmen hasmane bir şekilde devam ederken gittikçe güçlenen ortak düşman Safevîlere karşı dostane bir hal almış, iki taraf da barışın ihlaline sebep olacak davranışlardan kaçınmıştır.³⁰ Önce Şah İsmail'in (1501-1524) Osmanlılara karşı birleşme teklifini reddederek 1502'de Osmanlılarla İran meselesini müzakere etmeye başlayan (Fisher, 1948, s. 93) sonra da 1507'de şahın Osmanlılara karşı yardım talebinin aksine Safevîlere karşı bir ordu hazırlayan Memlûk sultanı, II.

³⁰ "Sultân, şehzâdenin Sultân Bayezid ile sulhu ihlal edecek her türlü metâlibini red eyledi.", (Hammer, 1330, s. 68).

Bayezid ile yaptığı iş birliğini (Tansel, 1966, s. 116) Şehzade Korkud meselesinde de devam ettirmiştir. Bu dostane ilişkiler çerçevesinde şehzadenin Mısır'a intikalinden sonra iki hükümdar arasında muhabere başlamıştır.

Sultan, şehzadenin ülkesine gelmesinden kısa bir süre sonra 6 Cemâziyelevvel 915/22 Ağustos 1509'da ikinci devâtdârı Emir Allan'ı II. Bayezid'e elçi olarak göndermiştir. Emir Allan, 30 Rebülevvel 916/7 Temmuz 1510'da yani yaklaşık on bir ay sonra Kahire'ye dönerek seyahati hakkında sultana bilgi vermiş ve II. Bayezid'in kendisine çok iyi muamelede bulunduğunu söylemiştir. Sultan da elçilik vazifesini başarıyla yerine getirmesinden dolayı kendisini ödüllendirmiştir (İbn İyâs, 1984, s. 184).

Muhabere sadece iki hükümdar arasında olmamış şehzade de babasına, lalasına ve vezirlere mektuplar göndermiştir. Mesela, şehzade, Antalya'da bulunan lalası İskender Bey'e gönderdiği bir mektupta ok atacak yay getirdiğini fakat kılıçlarını unuttuğunu söyleyerek bunların Mısır'a gelen gemilerle gönderilmesini istemiştir. Yine lalasına yazdığı diğer bir mektupta da istediği şeylerin sultan tarafından İstanbul'a gönderilen elçiyle yollanmasını bildirmiştir (Uzunçarşılı, 1966, s. 557).

Şehzade döndükten sonra babasına ve vezirlere yazdığı mektuplarda Memlüklerin başlangıçta kendisinden hoşlandıklarını ve istediği yere gitmesine müsaade edeceklerini bildikleri halde sonradan buna engel olduklarını ifade etmiştir. Özellikle lalası İskender Bey'in bir gemisi ile adamının gelerek kendisine istediği şeylerin gönderileceğini haber vermesinden sonra Şam'a gitmesine asla müsaade etmediklerini hatta kaçarak Safevîlere sığınmasından bile şüphe ettiklerini yazmıştır (Gökbilgin, 1977, s. 857). Bu cümleden Şehzade Mısır'da görülecek yerleri gördükten sonra Kudüs'e gitmeye niyetlenmiş, bunun öncesinde de Trablus'a giderek hac mevsimine kadar orada kalmayı arzu etmiş fakat sultan bunu işitince gemiyle arkasından adam göndererek buna engel olmuştur (Uğur, 1985, s. 35). Dahası hac mevsimi yaklaşınca Şevval ayı içinde kalkacak olan hac kafilesine Şehzade Korkud da katılmak istemiş ancak sultan babasının buna onay vermemesi yüzünden şehzadenin gitmesine müsaade etmemiştir (Gelibolulu Mustafa Âlî, 1997, s. 919). Bu esnada bir Osmanlı emiri hacca gitmek üzere Kahire'ye gelerek II. Bayezid'in Mekke ve Medine fakirlerine dağıtılmak üzere gönderdiği kırk bin altını getirmiş ve 17 Şevval 915/28 Ocak 1510'da mahmil-i şerifle birlikte Kahire'den yola çıkmıştır (İbn İyâs, 1984, s. 168). Muhtemelen hac dönüşü yine Kahire'ye uğrayarak şehzadeyi memleketine dönmeye teşvik eden bu emirin getirdiği haber üzerine şehzadenin hacca gitmesine engel olunmuştur (Uzunçarşılı, 1966, s. 556).

E. Yeniden Antalya'ya Çıkan Yollar

Şehzadenin babası ile arasını bulması için kendisinden yardım istemek üzere Mısır'a geldiğini düşünen sultan, bu düşüncesini uygulamaya koyarak baba ile oğul arasında arabuluculuk yapmıştır. II. Bayezid'e elçi olarak gönderilen Emir Allan'ın Kahire'ye dönüşünden sonra sultanın aracılığıyla³¹ şehzadenin affedildiği bildirilmiştir. Şehzadenin affına vesile olarak hem baba-oğul arasındaki kırgınlığa hem de çok hoşnut olmadığı bu misafirlığe son veren sultan, şehzadeyi davet ederek durumu kendisine bildirmiş ve isteğini sormuştur. Antalya'nın havasının kendisine yaramadığı gerekçesiyle Alâiye'de oturmak isteyen şehzade de buranın sancağına ilhak edilmesini rica etmiştir (Uzunçarşılı, 1966, s. 557). Şehzade Korkud'un bu arzusunun bir mektup ile II. Bayezid'e bildiren sultan, şehzadenin telkini ile bazı taleplerde daha bulunmuştur. Bu talepler, Antalya, Alâiye, Manavgat ve havalisinin Korkud'a verilmesi, Sakız haracından gelen on iki bin florinin otuz bine çıkarılması, bu mümkün olmazsa İstanbul civarındaki Hristiyanların cizyesinden temin edilmesi (Feridun Ahmed Paşa, 1274, s. 358), Korkud'un idaresindeki yerlere merkezden lala ve defterdar nâmı ile kimsenin gönderilmemesi, kale dizdarlarının azil ve tayinlerinin kısacası bütün idarenin tam yetki ile şehzadeye devrilmesi şeklinde sıralanmıştır (Uzunçarşılı, 1966, s. 557). Mektubunda çok olgun ve bilgili bir genç olarak gördüğü şehzadeye büyük bir izzet ü ikramda bulunduğunu, bu ziyaretten memnun olduğunu fakat onun Mısır'da kalma düşüncesini doğru bulmadığını ifade eden sultan, oğulunun ataya itaatinin gerekliliğine dikkat çekerek şehzadeyi bir ay devam eden görüşmeler neticesinde ikna ettiğini bildirmiştir (Gökbilgin, 1977, s. 857). Korkud'u kendi evladı makamında gören sultan, ona yapılacak her türlü ikramın kendisine yapılmış olacağını ifade ederek II. Bayezid'den oğluna müşfik bir baba muamelesi yapmasını istemiş (Feridun Ahmed Paşa, 1274, s. 358) ve mektubunu Emir-i kebîr Kisebay ile gönderdiğini beyan etmiştir (Uzunçarşılı, 1966, s. 558).

Osmanlı kroniklerinin geneli Şehzade Korkud'un Mısır'a gitmesine ve orada kalmasına babasının rızasının olmamasından dolayı pişmanlık duymasını (Hoca Sadettin Efendi, 1999b, s. 2; Matrakçı Nasuh, 2015, s. 210; Söylemez, 1995, s. 172; Uğur, 1985, s. 36) ve orada babasının gölgesinden mahrum kalmasını (Hoca Sadettin Efendi, 1999b, s. 2) geri dönüşünün temel sebebi olarak

³¹ Hammer, kendisinde bulunan Âli nüshasının haşiyesinde yer alan mektuba istinaden Veziriazam Ali Paşa'nın nüfuzu ile baş edemeyeceğini anlayan şehzadenin paşaya bir mektup yazarak Mekke'ye gitme tasavvurundan dolayı özür dilediğini ve eski sancağına iadesi için tavassutunu rica ettiğini zikretmektedir. (Hammer, 1330, ss. 68-69)

zikretmişlerdir. Sultan tarafından kendisine “muhkem riayetler edilse” de mevcut durumdan sadece şehzade huzursuz olmamış, sultan da “şehzadenin orada bulunmasına babasının rızası var mı?” diye aynı huzursuzluğu yaşamış, neticede de şehzadenin gönderilmesini evla görmüştür (Matrakçı Nasuh, 2019, s. 298). Hem şehzadenin hem de sultanın geri dönüş kararı vermesinde padişahın rızasının olmaması temel sebep olarak merkeze alınsa da Mısır’da on dört ay³² kalan ve bu süre zarfında sürekli gözetim altında tutularak merkezden dışarı çıkarılmayan hatta çok istemesine rağmen hacca dahi gönderilmeyen şehzade için aslında bu, Mısır şekerinin tadını alamayan ve Mısır kafesinde huzursuz kalan (Hoca Sadettin Efendi, 1999b, s. 2) Osmanlı kuşunun azat edilmesi anlamına gelmiştir. Geline son noktada pusulası şaşan (Matrakçı Nasuh, 2015, s. 210; Söylemez, 1995, s. 172) şehzade bu kafes hayatını devam ettirme veya memleketine geri dönme arasında bir tercih yapmak zorunda kalarak tercihini vatanına dönme yolunda kullanmıştır.

Sultanın aracılığıyla babası tarafından affedilen şehzade, memleketine dönmeye karar verince 4 Rebûlâhir 916/11 Temmuz 1510 Perşembe günü sultandan dönüş için müsaade istemek ve veda etmek üzere sarayın bulunduğu kaleye çıkmış, sultan da şehzadeye altın işlemeli bir hil’at giydirerek dönüş müsaadesi vermiştir. Şehzade Korkud, alayla kaleden inerek Bulak’taki ikametgahına gelmiş, buradan bütün yükü ve yolculuk için gerekli olan malzemelerle yolcu edilerek sultanın tayin ettiği mihmandar ve hizmetine verilen görevliler eşliğinde Reşid’e ulaşmıştır (İbn İyâs, 1984, s. 186).

Sultan, şehzadeyi sancağına götürmek üzere yirmi beylik gemisi³³ tahsis ederek bir filo oluşturmuştur (Hoca Sadettin Efendi, 1999b, s. 2). Bu filo ile denize açılan şehzade ve maiyeti Antalya’ya dönerken de Rodos Şövalyeleri’nin korsan gemilerine rastlama endişesiyle oldukça korkulu günler geçirmişlerdir. Zira şehzadenin Mısır’da olduğu haberini alan şövalyeler, onu elde etmek için geri dönüşünü beklemeye başlamışlardır. Ancak Cem Sultan gibi Şehzade Korkud üzerinden de siyasî ve maddî çıkarlar elde etmeyi hedefleyen şövalyeler, şehzade şans eseri o bölgede dolaşan korsan gemilerine rastlamadan Antalya’ya dönmeyi başardığı³⁴ (Hoca Sadettin Efendi, 1999b, s. 2) için

³² Münecimbaşı, şehzadenin Mısır’da birkaç ay kaldığını zikretmektedir (Münecimbaşı Ahmed Dede, t.y., s. 420).

³³ “Mısır hükümdarı, onu yirmi adet gırab cinsinden sefîneyle memleketine gönderdi.”, (Münecimbaşı Ahmed Dede, t.y., s. 420).

³⁴ Hammer, şehzadenin “seyâhatinde donanması birçok Rodos Şövalyeleri gemilerine tesâdüf etti, Rodos bayrağı çekmekten imtinâ’ı üzerine Rodoslular cenge başladılar. Şehzâde mağlup ve kendisini Asya-yı

amaçlarına ulaşamamışlardır. Şehzadeyi sağ salim sancağına getiren Mısır gemileri bir hafta kadar Antalya limanında kalmış, bu süre zarfında kendilerine çok iyi bir ev sahipliği yapılarak yolcu edilmişlerdir. Şehzade Korkud'un Antalya'ya döndüğü haberini alan şövalyeler, bu sefer Mısır donanmasının dönüşünü beklemeye başlamışlardır. Mısır donanmasının taşıdığı değerli yükü ele geçirememenin verdiği hayal kırıklığıyla geri dönen donanmaya Antakya yakınlarında Bağrâs mevkiindeki Çin Körfezi'nde yattıkları esnada hücum eden (Uzunçarşılı, 1966, s. 559) şövalyeler, bütün gemileri ele geçirerek (Hoca Sadettin Efendi, 1999b, s. 2; Müneccimbaşı Ahmed Dede, t.y., s. 420) içlerini bir nebze olsun rahatlatmışlardır.

Bu dönemde Hint ticareti için Portekizlilerle mücadele eden Memlûklere her türlü desteği veren Osmanlılar, 1510'da top ve gemi temin etmek üzere Edirne'ye gelen Memlûk elçisinin taleplerini yerine getirerek mühim miktarda harp malzemesini Mısır'a göndermişlerdir (Fisher, 1948, s. 101). Şövalyelerin kendisini getiren Mısır donanmasına saldırı haberini alan şehzade de o esnada Mısır sultanının benzer bir taleple İstanbul'a gönderdiği Seydi Yunus'un pek çok gemi malzemesi ile Mısır'a döneceğini duyarak bir süre hareketini tehir etmesinin doğru olacağını merkeze bildirmiştir (Gökbilgin, 1977, s. 857).

Antalya'ya geri dönen³⁵ şehzade, babasına çeşitli hediyelerle birlikte bir özür mektubu göndererek bağışlanmasını rica etmiştir. Çocuklarına ölçsüz bir sevgi ve hoşgörü gösteren II. Bayezid de şehzadenin özrünü kabul ederek onu eski sancağında bırakmıştır (Hoca Sadettin Efendi, 1999b, s. 2; Müneccimbaşı Ahmed Dede, t.y., s. 420; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebi, 1989, ss. 434-435; Söylemez, 1995, s. 172; Uğur, 1985, s. 36). Şehzadenin affedilmesine tavassut eden Mısır sultanının elçisi İstanbul'a geldikten sonra sultana riayeten şehzadenin hasları da kırk kere yüz bine çıkarılmış (Gelibolulu Mustafa Âlî, 1997, s. 919; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebi, 1989, s. 434) ancak şehzadenin istekleri yine bitmemiştir. Sıhhatine iyi gelmediği gerekçesiyle Alâiye'de de kalmak istemeyen Korkud, bu sefer Tire, Ayasluğ (Selçuk), İzmir ve Menemen'in kendisine verilmesini adeta yalvarırcasına istemiş ancak isteklerine ehemmiyet verilmeyerek Antalya'da bırakılmıştır (Uzunçarşılı, 1966, s. 560). Buna oldukça içerleyen Korkud, Saruhan Sancağının küçük kardeşi Selim'e verileceğini haber aldığı vakit kız kardeşine yazdığı mektupta

Suğrâ sâhiline atmaya mecbur oldu." demektedir. Ancak bu hadise, şehzadeyi getiren Mısır gemilerinin dönüşünde yaşanmıştır (Hammer, 1330, s. 69).

³⁵ Gelibolulu Mustafa Âlî, şehzadenin 917 senesinin sonunda/Mart 1512'de Antalya'ya geldiği zikrederek tarih konusunda bir yanlışlığa düşmektedir. (Gelibolulu Mustafa Âlî, 1997, s. 920).

kardeşinin kendisine takdim edilmesine teessür ederek büyük bir ümitsizlik içinde “Şimdiden gerü dahi riâyet etmezlerse varıp gene Mısır’a mı gideyin yahut Rodos’a kaçayın?” demiştir (Gökbilgin, 1977, s. 857). Bunu yapmasa da bir gece ansızın Antalya’dan ayrılarak Saruhan’a gitmiş, bu da Şahkulu isyanının patlamasına sebebiyet vermiştir.

Sonuç

Dedesi II. Mehmed’in vefatı esnasında İstanbul’da bulunan Şehzade Korkud’un Cem Sultan’a karşı olan ekip tarafından babası Amasya’dan gelinceye kadar ona vekaleten saltanat kaymakamı olarak tahta çıkarılması ve yeniçerilerin ulufelerini artırarak bu zümre arasında iyi bir etki bırakması, kardeşler arasında taht mücadelelerinin yaşandığı sonraki dönemde onu tahta taşıyacak bir ümit kaynağı olmuştur. II. Bayezid’in son zamanlarında yaşlılığı ve hastalığı sebebiyle yönetimden uzaklaşması, padişah hayatta iken şehzadeleri padişah rolünü kapma yarışına itmiştir. Bu yarışın başlangıcında kendini avantajlı gören Şehzade Korkud, ağabeyi Şehzade Ahmed’i destekleyen ekibin kendisini merkezden uzaklaştırarak dezavantajlı hale getirmesinin verdiği hezeyanla önce idarî görevlerini bırakmış sonra da ansızın Mısır’a gitmiştir.

Osmanlı kroniklerinin dönemin siyasî çekişmelerinden kaynaklanan kırınglıklar, ilimle uğraşma ve hacca gitme isteği gibi hafifletici sebeplerle izah etmeye çalıştıkları bu habersiz gidiş, yirmi sekiz yıl önce yaşanan Cem Sultan meselesini çağrıştırmıştır. Ülke sınırları dışındaki bir şehzadenin siyasî ve iktisadî anlamda devlete ağır maliyetini on dört yıl boyunca ödeyen II. Bayezid, daha önce izlediği temaşayı bir kez daha seyrediyor gibi olmuştur.

Osmanlı yönetiminin bu gidişi bir ar meselesi olarak değerlendirmesi dönem ve yakın dönem kroniklerinin olaya yaklaşımını belirlemiştir. Merkezin etkisinde kalarak olaya siyasal bir tabu gibi yaklaşan dönem ve yakın dönem kronikleri, bu önemli hadiseden ya hiç bahsetmemişler ya da dolaylı yoldan bahsetmişlerdir. Aradan geçen zamanla hadiseye bakış açısının değişmesi, başka bir ifadeyle artık gizleme gereksiniminin duyulmaması olayın uzak dönem kroniklerinin tarihsel sıralamasına girmesini sağlamış ancak şehzadenin Mısır’a gidiş sebebinin izahında yine merkezin veya resmî tezin etkisi hissedilmiştir. Kılıf uydurulmuş izlenimi veren gerekçelerle izah edilen bu gidiş, taht ve tacı bırakarak gitme şeklinde değerlendirilmiş, bu da “Bana saltanat ve eyalet gerekmez.” ve “Ben taht ve taç sevdasından vazgeçtiğim için atadan babadan kalan toprağımı terk ettim.” ifadeleriyle bizzat şehzadeye söylenmiş ancak şehzadenin ilerleyen süreçte iki kez taht için şansını denemesi hem bu

ifadeleri hem de bu değerlendirmeyi geçersiz kılmıştır. Dahası Şehzade Korkud'un amcası Cem Sultan gibi himaye ve yardım bulmak için Mısır'a gittiği tezini açıkça dile getiremeyen Osmanlı müverrihleri, bunu içerdekilerden biri olarak Şehzade Ahmed'e söyleterek kendi gerekçelerini dolaylı yoldan nakzetmişlerdir. Şehzadenin misafirliği esnasında babasına ve vezirlere gönderdiği mektuplarda itibar görse de Mısır'daki ikametinden memnun olmadığını bildirerek sultandan hiçbir destek almadığını ima etmesi de merkezin hadiseye yeni bir Cem Sultan hadisesi gibi baktığını göstermektedir.

Sonuç itibariyle her ne suretle olursa olsun ülke dışına çıkmaları yasak olan şehzadelerin bu yaşağı delmelerinin acı faturasını saltanatının neredeyse yarıya yakınında ödeyen II. Bayezid, son demlerinde yine bir şehzadenin ülkeden ayrılışının faturasını ödemenin eşiğine gelmiştir. Ancak Memlük sultanı Kansu Gavri, iki devlet arasındaki dostane ilişkilere hanel getirmekten ve şehzadenin Osmanlı Devleti'nin huzurunu kaçırarak planlarına destek vermekten kaçınarak Kayıtbay gibi faturayı II. Bayezid'e kesmemiştir. Mısır'da kaldığı on dört ay zarfında sürekli gözetim altında tutularak merkezden dışarı çıkarılmayan hatta çok istemesine rağmen hacca dahi gönderilmeyen şehzade ise ilimle uğraşma ve hacca gitme şeklinde zikredilen, taht ve taç için yardım ve destek bulma şeklinde okunan amaç veya amaçlarına ulaşmadan sancağına geri dönmüştür. Dönüşünü bekleyen korsan gemilerine rastlamadan sağ salim Antalya'ya dönmesi, eski sancağında bırakılması ve izinsiz ülke sınırları dışına çıkması sebebiyle isyan etmiş bir şehzade muamelesi görmemesi ise şehzadenin kısa vadede kazancı olmuştur.

KAYNAKÇA

- ALDERSON, A. D. (1998). *Osmanlı Hanedanının Yapısı* (Ş. Severcan, Çev.). İstanbul: İz Yayıncılık.
- CELÂL-ZÂDE Mustafa. (1997). *Celâl-Zâde Mustafa Selim-Nâme* (1. Baskı). İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı.
- DİA. (1995). Eşrefî. İçinde *TDV İslâm Ansiklopedisi* (C. 11, S. 477). İstanbul.
- EMECEN, F. (2002). Korkut, Şehzade. İçinde *TDV İslâm Ansiklopedisi* (C. 26, Ss. 205-207). Ankara.
- FERİDUN Ahmed Paşa. (1274). *Mecmua-i Münşeat-ı Feridun Bey* (C. 1). İstanbul: Takvimhane-i Âmire Matbaası.

- FISHER, S. N. (1948). *The Foreign Relations Of Turkey*. Urbana: University Of Illinois Press.
- GELİBOLULU Mustafa Âlî. (1997). *Kitâbü't-Târîh-i Kühnü'l-Ahbâr*. Kayseri.
- GÖKBİLGİN, M. T. (1977). Korkut. İçinde *İslâm Ansiklopedisi* (Milli Eğitim Basımevi, C. 6, Ss. 855-860). İstanbul.
- HALİL EDHEM. (1330). Hersekoğlu Ahmed Paşa'nın Esâretine Dair Kahire'de Bir Kitâbe. *Târîh-i Osmânî Encümeni Mecmuası*, V(28), 200-222.
- HAMMER, J. Von. (1330). *Devlet-i Osmânîyye Tarihi* (C. 4; Mehmed Atâ, Çev.). İstanbul.
- HOCA SADETTİN EFENDİ. (1999a). *Tacü't-Tevarih* (4. Bsk). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınlar Dairesi Bşk.
- HOCA SADETTİN EFENDİ. (1999b). *Tacü't-Tevarih* (4. Bsk). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınlar Dairesi Bşk.
- İBN İYÂS, E.-B. M. B. Ş. (1984). *Bedâiü'z-Zuhûr fî Vekâii'd-Duhûr* (C. 4). Kahire.
- İŞBİLİR, Ö. (2013). Yük. İçinde *TDV İslâm Ansiklopedisi* (C. 44, Ss. 46-48). İstanbul.
- KALLEK, C. (2001). Kantar. İçinde *TDV İslâm Ansiklopedisi* (C. 24, Ss. 317-320). İstanbul.
- KALLEK, C. (2006). Müd. İçinde *TDV İslâm Ansiklopedisi* (C. 31, Ss. 457-459). İstanbul.
- KEMALPAŞA-ZADE, Ş. A. B. S. (1957). *Tevârih-i Âl-i Osman VII. Defter*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- KEMALPAŞA-ZADE, Ş. A. B. S. (1997). *Tevârih-i Âl-i Osman VIII. Defter*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- MATRAKÇI NASUH. (2015). *Tarih-i Sultan Bayezid* (1. Bsk). İstanbul: Arvana Yayıncılık.
- MATRAKÇI NASUH. (2019). *Rüstem Paşa Tarihi Olarak Bilinen Târîh-i Âl-i Osmân (Osmanlı Tarihi 699-968/1299-1561)* (1. Baskı; E. Afyoncu, Ed.). İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- MEHMED NEŞRÎ. (1957). *Kitâb-ı Cihan-Nümâ Neşrî Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- MÜNECCİMBAŞI AHMED DEDE. (T.Y.). *Müneccimbaşı Tarihi* (C. 2). Ankara: Tercüman Gazetesi.
- NAZAR, M. Ö. (T.Y.). *Uygur Tıbbı. Geliş Tarihi Gönderen* <https://www.turkceindirilisi.com/Turk-Tarihi/Uygur-Tibbi-Dr-Muhammed-Omer-Nazar-H86054.html>

- SAVAŞ, H. (1986). *İshak Çelebi ve Selim-Nâmesi* (Doktora). Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- SOLAK-ZÂDE Mehmed Hemdemî Çelebi. (1989). *Solak-Zâde Tarihi* (1. Baskı, C. 1). Ankara: Kültür Bakanlığı.
- SÖYLEMEZ, F. (1995). *Anonim Tevârih-i Âl-i Osman (1481-1512)* (Doktora). Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- ŞÜKRÎ-İ BİTLİSÎ. (1997). *Selîm-Nâme*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi.
- TANSEL, S. (1966). *Sultan II. Bâyezit'in Siyasî Hayatı*. Ankara: Meb.
- TURAN, Ş. (1992). Bayezid II. İçinde TDV *İslâm Ansiklopedisi* (C. 5, Ss. 234-238). İstanbul.
- TURSUN BEY. (1977). *Târîh-i Ebü'l-Feth*. İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti.
- UĞUR, A. (1985). *The Reign Of Sultan Selîm I In The Light Of The Selîm-Nâme Literature*. Berlin: Klaus Schwarz Verlag.
- UZUNÇARŞILI, İ. H. (1966). II İnci Bayezid'in Oğullarından Sultan Kotkut. *Bellekten*, XXX(120), 539-601.
- Vekâyi-i Sultân Bâyezid ve Selim Han*. (T.Y.). Tsmk (E.H.).
- ZINKEISEN, J. W. (2011). *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi (1453-1574)* (1.Bsk; E. Afyoncu, Ed.; N. Epçeli, Çev.). İstanbul: Yeditepe Yayınları.

